

Teksten uit de Cantatedienst op Oudjaar 2016 in de Hooglandse Kerk te Leiden, voorbereid door ds. Ad Alblas. Uitgevoerd wordt Cantate BWV 70 (verkorte versie) door het Leids Cantate Consort o.l.v. Klaas-Jan de Groot. Organist is Bert Mooijman.

Orgelspel: Fantasia in g kl.t. - J.S. Bach

Woord ter voorbereiding

Of de Allerhoogste ons wil 'gidsen', veilig geleiden, het bijna voorbijge jaar 2016 uit en het aanbreekende jaar 2017 in. Onder alle omstandigheden ons eeuwig thuis wil zijn...bidden we.

Stilte

Aanroeping en groet

Onze hulp is God, die droeg ons voorgelacht in nacht en stormgebruis, die zee en aard' heeft door zijn hand bereid, die trouw is, eeuwig betrouwbaar. Genade, barmhartigheid en vrede voor u, in de naam van God, Vader, Zoon en Heilige Geest.

DIENST van het WOORD

Inleiding

'De tijd vliegt'. Als je terugkijkt denk je: 'waar is de tijd gebleven': nu ook 2016 alweer voorbij, als een zucht! Hier bidden en waken we tegen golf van zulke droefgeestige eindejaarsgevoelens in. Vlak voor de drempel houden we de pas in. Om niet kwijt te raken wat ons dierbaar is, om wat voorbij is als dichtbij te blijven ervaren. Om met opgeheven hoofd en opgewekt hart de nieuwe tijd in te stappen.

Omdat we aan de horizon van de tijd hem zien komen, die ons zo lief is, dienaar van de Allerhoogste, de nieuwe herder en geleide. Zo is besloten. Onder ede verklaarde onze en aller God: 'Ik beloof dat er voor altijd vrede zijn zal'.

Gebed bij het einde van het jaar

In de nacht en het stormgebruis van deze jaarwisseling valt het niet mee om Uw Stem te horen, God. Overstemd wordt de fluistering van uw hart door de schreeuw van mensen in nood: gemarteld, gevluht, ziek-zonder-verzorging, losgescheurd van wie ten slachtoffer vielen aan oorlog en geweld. Dichterbij: door ongeval, ongeneselijke ziekte, onbereikbaarheid door een sluimertoestand van de geest.... Door wat er gebeurde, bang voor wat komen gaat.

In de grote wereld die zo klein geworden is. In onze kleine wereld waarin kleine dingen zo groot zijn. Onze eigen pijn, eenzaamheid, hopeloosheid, armoede, futloosheid, angst: 'waar gaan we met z'n allen naar toe?!

Hier zoeken we een oriëntatiepunt, houvast, stevige grond onder de voeten, om het leven waardig te leven. Hier ontvangen we méér dan dat: troost van Boven én troost van Beneden. Hier weten we de hemel dichtbij en zien we in de verte uw dienaar naderen: we herkennen hem, het is de Gekruisigde die is opgestaan, man uit Nazareth, het kind uit de kribbe, HIJ zal ons geleiden, gidsen, onze onafscheidelijke metgezel zijn.

Psalmengebied en samenzang: Palm 90 en 91

Strak aangesloten lezingen en liederen

Lezen: Psalm 90: 1-2

Zingen: Psalm 90: 1
Lezen: Psalm 91: 1-2
Zingen: Gezang 91a: 1
Lezen: Psalm 91: 14-16
Zingen: Gezang 91a: 2

Schriftlezing: Ezechiël 34: 23-25

Samenzang: Gezang 23a: 1+2

Schriftlezing: Lucas 2: 28+32 en 21: 25-28

Samenzang: Gezang 245

O V E R W E G I N G

Ik koos als thema bij deze jaarwisseling: 'vol vertrouwen'.
De boodschap: laten we het nieuwe jaar vol vertrouwen in gaan! Dat klinkt als 'peptalk'. Misschien gééft het ook goede moed. Dat zou mooi zijn, precies wat ik hoop en bid.

Maar het thema is niet om die reden gekozen. Het is een citaat uit de Bijbel, uit Lucas 21, naar aanleiding van de Cantate en bijzonder toepasselijk bij dit eindejaars 'waken en bidden'.

De Bijbeltekst hoorden we al: "Er gebeuren vreemde dingen. Mensen raken in paniek door de zee. Ze zijn bang voor wat er met de wereld gaat gebeuren. Ze sterven van angst".
Akelig actueel!

Wat raadt onze heilige traditie ons aan?

Met de titelzin van de Cantate: 'waken en bidden'. Dat doet mij direct denken aan die nacht in Getsemane, als Jezus zijn beste vrienden vraagt om met hem te waken en te bidden.

Ik vermoed dat de tekstdichter deze beelden bewust oproept. Dat paste goed bij de zondag waarop Cantate 70 werd uitgevoerd. Of eigenlijk: bij beide zondagen.
Deze cantate heeft een wonderlijke geschiedenis. Is ontstaan in Weimar, een werk van de jonge Bach, vol jeugdig vuur, en direct bij zijn aankomst in Leipzig uitgebouwd met de rijpheid die we kennen uit zijn Passionen.
Wel leuk te weten: In Leipzig moest Bach een verklaring ondertekenen met 14 punten; waaronder in punt 7 dat zijn muziek niet te opera-achtig mocht zijn. Let u op vanavond: de inkt van de handtekening was nog niet droog of Bach maakte Cantate 70, één en al drama, in woord en muziek.

Waakt en bidt... Je wordt direct in de opening al goed wakker geschud, door het tempo en de toonbewegingen, met een trompet als instrument voor het 'grote gebeuren', aankonding van een nieuwe tijd.

Recitatieven horen we met een ongekenne rijkdom aan kleur en klank, volstrekt helder hoe die de woorden verbeelden. Het is zo duidelijk dat ik me tot de achtergrond van de cantate kan beperken.

Het thema van de beide zondagen is 'de dag des oordeels'. Een thema dat ons wellicht niet zo aanspreekt, wel velen tot indrukwekkende kunstuitingen heeft gebracht: in muziek, ook in poëzie en schilderkunst. Het is allemaal heftig

neergezet, in beelden waarmee wij niet vertrouwd zijn, maar je kunt er makkelijk onze eigen werkelijkheid in horen, van deze 'nacht en stormgebruis'. Van de wereldsituatie en je eigen momenten van angst, weggelijden van het pad van de hoop, duf en suf in jezelf gekeerd raken. Dan kan het geen kwaad om opgeschrikt te worden, opgeroepen om wakker te blijven.

Als we vandaag iets nodig hebben, dan is dat wel 'bij de les van de hoop te blijven', opletten, waken, en bidden. Dat is precies wat het verhaal van Jezus ons leert in Lucas 21. Als reactie op de 'vreemde dingen die gebeuren' volgt niet: pas op, wees op je hoede, trek je terug, maar 'heb goede moed, wees vol vertrouwen! Hier heb ik het dus vandaan.

Deze insteek gaat er bij mij, en ik denk bij velen van ons, beter in dan de verschrikkelijke verbeeldingen van een laatste oordeel. Sommigen kennen het nog, leven er misschien ook mee, daarom: laten we die beelden goed verstaan. Dat zijn geen kijkjes in de verborgen toekomst, maar af-schrikkelijke beelden. Ze voorspellen niet, maar zijn kleurrijke waarschuwing om te voorkómen dat het zo gaat. De Chr. Geref. hoogleraar Maas Boertien opende mijn ogen bij zijn uitleg van Jeremia met de onvergetelijke zin: 'God dreigt met het oordeel OM het niet uit te (hoeven) voeren'.

Dat is ook wat de Schriftlezing uit 2 Petrus zegt. We horen dat in de Cantate, zegt. Citaat: 'vrienden, de Heer houdt zich aan zijn belofte. Dat is die uit Ezechiël, dat is die van

de Psalmen, van de engel in kerstnacht: vrede op aarde, in mensen een welbehagen.

Als je het soms moeilijk vindt daarop te blijven vertrouwen, bedenk dan, dat als alles lekker gaat, de omstandigheden je vertrouwen inboezemen. Maar dat is kwetsbaar. Sterker is het vertrouwen dat niet afhankelijk is omstandigheden, dat standt houdt als het niet zo lekker gaat, dán heb je het juist nodig. Vertrouwen begint niet buiten je maar bij jezelf. Dat is een helder inzicht.

De Petrusbrief pakt nog een andere redenering. "Vergeet niet: voor God is tijd iets heel anders dan voor ons. Voor Hem is duizend jaar als één dag". En dan plotseling een nóg mooiere gedachte: "Hij wacht omdat Hij *geduld* heeft. Hij geeft iedereen de kans om een nieuw leven te beginnen. Want Hij wil dat iedereen gered wordt".

Kies dat s.v.p. als 'leessleutel' bij de heftige woorden van overigens zo prachtige cantate.

Geen hel en verdoemenis hier in de kerk. Dat is 'maar' een 'afschrikverhaal' en niet meer dan dat. De God die ik dient wil geen angsthazen maar vertrouwelingen, geen kruipers maar vrienden!

Als het anders over komt, komt dat omdat we niet voldoende vertrouwd zijn met het geestelijk gedachtengoed van eeuwen geleden, eigenlijk van de hele oud-Oosterse cultuur. Wat mijn duiding van de teksten en de muziek wil bereiken is niet dat we bang gemaakt worden maar vol vertrouwen het nieuwe jaar in gaan.

Is er voldoende grond voor dit vertrouwen?

Dat valt niet mee. Het werd me pijnlijk duidelijk toen ik dit thema uittestte, dat er heel sceptisch op werd gereageerd. Vertrouwen? Ja, dat! Niet omdat het goed gaat, maar onafhankelijk van de omstandigheden?

Kan dat? Hoe kan je dat voeden, in deze tijd?

Wel: hier beginnen, in de kerk. Het heeft al geklonken, in liederen en teksten, dit hele avondgebed is ervan doortrokken. Elk woord en lied is raak. Je zong het zelf, bracht het jezelf te binnen.

In het begin van deze viering zinspeelde ik er op met de bede om een 'eeuwig thuis' onder alle omstandigheden. Dat thuis is niet NA de tijd, maar OM de tijd, omvat alle tijden en omstandigheden. De hemel begint niet waar de aarde ophoudt. De hemel is daar waar God is en dat is bij ons, op aarde, in het hier en nu: Immanuel: God bij ons! De grond van je vertrouwen is dat je geen moment uit het oog bent, nooit zult vallen uit de handen van je God. Dat zijn Geest je kracht zal geven en energie en inzicht, hoop, dat God een arm om je heen legt, je draagt als je niet meer gaan kunt. Dát heeft God, Jezus, de Bijbel, de kerk, te bieden voor het nieuwe jaar.

Niet, dat je snel uit deze ellendige wereld wordt gered, maar dat deze door God geschapen werkelijkheid van de ellende wordt gered. Wie zijn heil 'Boven' zoekt heeft met Kerst moeten leren, dat de Redder' naar Beneden gekomen is. Later komt wel, hier en nu is het waar het God om te doen is: 'HEDEN is uw redder geboren!'

Onze persoonlijke redder, want jij doet er toe, onder de miljarden heeft God jou op het oog, in het oog, in het hart. Maar niet alleen jij, alsjeblieft niet zo benepen. De engel van Kerst spreekt in grote termen zoals 'heel het volk' en Jezus voegt er aan toe 'heel de wereld'. Het grote visioen, de wil van God, is dat de hele wereld, alle mensen, hun weg vinden, worden gegidst door de omstandigheden en soms barre tijden heen. Het is God te weinig alleen jou te redde, met jouw vrienden en geestverwanten, het gaat de Meest Barmhartige om de redding niet UIT maar VAN de wereld. Dat is zo beloofd, vertelde de profeet, hiertoe heeft de Eeuwige God zich onder ede verplicht uit onvoorwaardelijke liefde met ontembare ijver.

Daarom op het eind niet: betet wachet bis der Herr der Herrlichkeit dieser Welt ein Ende machet, dat God een einde aan de wereld maakt, maar dat God de wereld HEEL maakt, door de Heler/Heiland en ons. Hij vertrouwt op ons. Dat maakt dat we vol vertrouwen 2017 tegemoet gaan!

Cantate 70 (verkort)

DIENST van GAVEN en GEBEDEN

Oudejaarsgebeden

Collecte

Samenzang: Gezang 248.

Zending en zegen

Uitleidend orgelspel: Fuga in g kl.t. J.S. Bach

